

מסע עמינדב סוסעץ

מאת גיטה אבינור

סוסעץ, מאת יורם קניוק, עמ' 335, 1973, ע'.

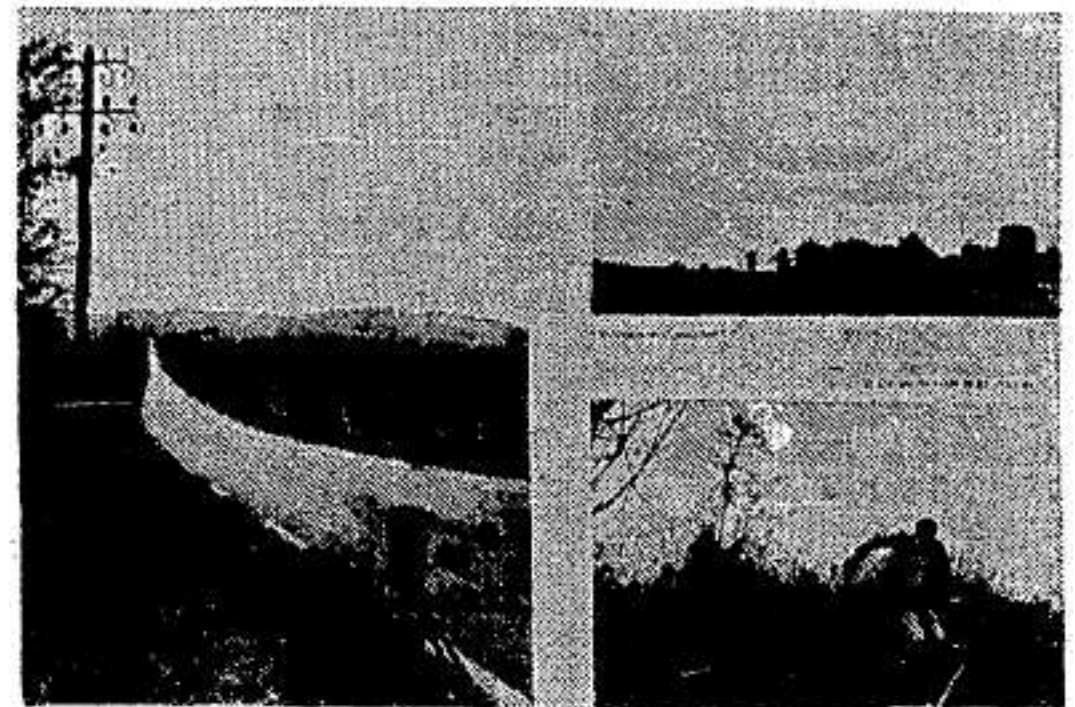
ספרו החדש של יורם קניוק, "סוסעץ", הוא קאליידוסקופ ענק המורכב ממרכיבים שונים, לא כדלם הומוגניים. זכרונות מימי הילדות מתערבבים בזכרונות מאיר חרים יורת ובפרטים מתוך ביוגרפיה דמיונית. הריאליה המטאפיסיקה, מאורעות של ימים נ"י מאורעות תמוהים ומזורים מעולי מות אחרים שוכנים זה בצד זה. יורם קניוק מגדיר את ספרו כ"סוסעץ", ואכן גיבור הספר, עמינדב סוסעץ, עורך מסע שמטרתו להשוף את שורשיו ובדרך זו לניסוך משמעות בקיומו המפוקפק. אפשר לומר שהשליש הראשון של הספר, המתאר את תולדותיו של הגיבור בעת שהותו בניו

יורק, גופל בהרבה משני השלישיים הישראליים של "סוסעץ". הי חלק הראשון אמור לשמש מעין הקדמה והסבר לפרובלמטיקה ש" בחלקו העיקרי של הספר, חיפוש הגיבור אחרי שורשי הווייתו. עמינדב סוסעץ לואה עצמו ככישלון. שוב אין הוא מאמין בכשרונו כ" צייר, ואולי אינו מאמין בכשרונו להצליח כצייר. החזרה לערש כ" לדתו, הזיכרון של רחם אימו — אלה, הוא סבור, יבהירו לו את משמעות חייו. אולם, כהקדמה, החלק הניירורקי ארוך ומסורבל מדי. אמנם, יש בחלק זה גם סיפור אהבתו של עמינדב למירה, נישואיהם, והולדת הבת נעמי. תיאור אור אהבתם של מירה ועמינדב כאהבה הניזונה משורשים באינו הוויה מוקדמת, בלתי מוסברת ב" צורה ראציונאלית — אינו משנה הרגשה זו. אגב, נראה שהסופר התלבט בעניין המפגש הראשון

של עמינדב ומירה שהתקיים בי עולם חלומי, אישם בנבכי העבר או בנבכי החלומות; ולקראת סיום הספר הוא מביא מכתב של מירה המשלים בדרך ראציונאלית את מכתבה האיראציונאלי בתכלית אל עמינדב בתחילת דרכם; ויש בו נסיון ליישב במעט את התמיהות והשאלות. מעניין הדבר, שלמרות ההדגשה שמדגיש עמינדב את אהבתו ל" מירה והכרזותיו המרובות "מירה, אשה אחת שאהבתי" הרי אהבתו לאב משכנעת ועזה יותר, מרעידה נימים עמוקות יותר מאשר האהבה לאשה. אולי משום שהוא נסחף לפגישות ויחסים עם נשים הרבה, ואילו אב יש אחד ואין שני לו; אין לעמינדב כל צורך להכריז על עובדה מובנת מאליה. קניוק הצליח לתפוש היטב את המהות המיוחדת של האהבה הכור אבת של בן להוריו. בדרך הטבע עתידים הבנים להמשיך להיות אחר הוריהם, ומכאן העצב הנורא המהול באהבה להורים. (בספרות הישראלית הירבה יהודה עמיחי לצייר אהבה זו, גם בתחילת "הקו הזרחני" לאיתמר יעוזיקסט מתור ארת אהבה נואשת של בן לאם.) לשבתו של יורם קניוק ייאמר, כי הוא מצליח לפתח נושא זה מהרבה אספקטים אפשריים: זכרונות הילדות, זכרונות של טרם-ילדות, האב בימי האחרונים, בי היותו במוסד בגדרה, כבר מחוץ למעגל של יחסי האנוש המוסכי מים. מוזר הוא שגדרה עוד לא הפכה למושג, והלוא רק מי שי אסום בנפשו לא הש את המשקע הכבד והשוד התקוה הנוצר עם הזכרת השם. לעומת זאת, "סוסעץ" עץ עדיין נחשב אצלנו לסמל הילדות הרחוקה, אף כי הלפו כבר שנים רבות מאז גלה סוס העץ מן הדרהילדים. תמהני אם הסלה

"סוסעץ" יש בה כדי לעורר היום בקורא אסוציאציה רגשית ספוגי טאנית; הבנת הכוונה הסימבולי לית שבשם היא ראציונאליסטית, מלומדה, שכן ידוע לנו שפעם היו סוסי עץ בחדריהילדים. נראה לי שלפעמים גובר על קניוק הרצון להדהים את הקורא ואולי להתגרות בו, ולשם כך הוא משתמש באמצעי הקונבנציונאלי ביותר, כמו ההערה החוזרת ש" עמינדב ומירה נפגשו לראשונה (הכוונה היא לפגישה הראשונה בי עולם המעשה, ולא לפגישה החלוצית שבעולם אחר ורהוק) בבית השימוש המהודר של פראנסיס אליוט, או הצוירים המרובים של "מירה על האסלה". אלה הן הערות בעלמא, פורנוגרפיה שאין לה כיסוי. בקריאה מדוייקת מתברר, שעמינדב ומירה נפגשו במסיבה אצל אליוט וקבעו פגישה באחד מהדרי האמבטיה המהודרים שבי דירת הפאר הענקית, שיש בו גם אסלה. וגם, "מירה על האסלה" הוא עניין מטעה, שכן, כאשר הי שניים נכנסים לחדר-האמבטיה, מתיישב עמינדב על דופן האמבטיה ואילו מירה מתיישבת על הי מושב הנות ביותר בחדר, דהיינו על אסלה מהודרת מטרה-קוטה. אם הקורא השב תהילה מה שאני השבתי, הרי שנתאכזב. שאיפותיו ותקותיו של עמינדב לכבוש את העבר ובדרך זו להבין את המהות מתמקדות בסרט הקצר המחיה את לידתו של עמינדב ועם זאת מראה את גסיסתו של האב בהווה. עמינדב גולד בתלי אביב, לפני כארבעים שנה. את תליאביב של אז מצליח הסופר להעלות בקטעים ובמשיכות מכוול שונות. בציורי תליאביב של אז משתזרים ציורי תליאביב בעת התרחשות הרומאן "סוסעץ", שי עלילתו מסתיימת אחר סיום מלחמת ששת הימים. במרחביזמן זה צומחת תליאביב, עיר ים היכני נית לבנה ושטופת שמש. נפתלי סוסעץ, אבי עמינדב, אינו יכול להתאים עצמו להונח המיזר. שי

מסביבו. הוא קורא את גתה. מדי בר גרמנית ברגעיו הגדולים. למי רות שאשתו רבקה אינה מבינה גרמנית ואינה מבינה אותו. פעם אחת הוא לוקח את רבקה היים תיכונת היפה לארץ מולדתו, גרי מניה, ומציג אותה בפני ידיהו שם. בהידלברג נכנסת רבקה סוסי עץ להריון. ועמינדב ייולד בעוד תשעה חדשים, בתליאביב. תליאביב היא עיר שרבים בוחרים לגור בה אך מעטים מדברים בי שבה. קניוק מדבר בדרך עקיפין, בשבחה. ברהובות תליאביב של ימי היוולדו רוכב דיזנגוף ומטייל ביאליק. נפתלי סוסעץ ממסגר מסגרות לתמונות במזוי או דיזנגוף, כי התייאש מלהיות אמן בעצמו ושבר את כינורו. בי אמצעות הסרט מנסה הבן להסי ביר את כשלון האב, על מנת שי יוכל להסביר את כשלונו הוא. הוא מגיע כמובן למסקנה, כי הסרט המצולם אינו יכול להוסיף ולהסביר דברים הקיימים בלאו הכי בנשמתו. גם אהבת עמינדב לכתו נעמי היא אהבה כאובה, אהבה של אב היודע בבירור שהוא אינו יכול לחסוך מבתו מאוס מכל הצער הצפוי לה. כזה מוגבל והצער רב כל כך. סימו של הספר אירוני. לפתע הופכות תמונותיו של עמינדב לי מוצר אופנתי, כולל "מירה על הי אסלה". ואילו הסרט על הלידה והמוות, אשר נועד בעצם להקרנה אחת בלבד, למען ריפוי נפשו של עמינדב — נוחל הצלחה כה רבה עד שמני וגמור לשלוח אותו ל" תהרות הסרטים ביוניציה. עמינדב נכנע להחלטה אחרי התנגדות קצי רה. במקביל לכך, הוסך אנסטרג, הידיד התמהוני של עמינדב החי בשולי החברה, לאדם מהוגן מן היישוב עם כלה הגונה ומישרה. כביכול, הכל בא על מקומו בי שלום, למעשה, ברור לעמינדב שי מכאן והלאה אין הוא יכול עוד למצוא לעצמו מפלט ותהילה בי הרגשת הכישלון והייחוד. מעתה ירום הכל חלק, למישרין.

יאן לה גאק (מתערוכתו ב"מוזיאון ישראל" — סקירה על התערוכה בעמוד 4)